

כ"ה בשבט

ר' ישראל סלנטר מחולל תנועת המוסר

בדור השני והשלישי לישיבות ליטא, בימיהם של ר' יצחק מוולוז'ין, הנצי"ב ור' יוסף דוב מבריסק השתוללה ברחוב ביהודי מגמת ההשכלה שעשתה לה נפשות מקרב ההמונים ואף פזלה לתוכן של הישיבות.

כנגדם חולל ר' ישראל ליפקין מסלנט את תנועת המוסר שאכן עמדה כחומת מגן למול מזימותיהם.

רבי ישראל נולד בשנת תק"ע בעיירה הליטאית זאגר, בהיותו בן שנים עשרה גלה למקום תורה, אל ישיבתו של ר' צבי הירש ברוידא בסלנט - ועד מהרה נקשר אל רבו בעבודתו אהבה. בסלנט פגש את רבי יוסף זונדל, תלמיד רבי חיים מוולוז'ין, שהסתיר מתחת למעטה של עיסוק במסחר - גאונות עצומה ודמות מוסרית נעלה. קריאתו של רבי יוסף זונדל: "ישראל, למד תורה ותיהיה ירא שמים" היא שהצמיחה בתלמיד את הניצנים של התנועה החדשה - תנועת המוסר. לאחר עליתו של הרי"ז לארץ ישראל החלה זו לרקום עור וגידים, רבי ישראל, כראש ישיבה בוילנא שהוכר כגאון אדיר - החל להשמיע את רעיונותיו בעניני מוסר ומידות וענינים שבין אדם לחברו באזני בני הישיבות וגם להמוני העם - והדברים נפלו על אזנים קשובות, ההמונים נמשכו לדבריו.

ה"מוסר" לא היה המצאה חדשה. כל תכליתן של המצוות - לעשות את היהודי למוסרי. "דרך ארץ - קדמה לתורה", גם העיסוק בתיקון המידות אינו דבר חדש ביהדות. בכל הדורות לימדונו חכמינו לעבוד על המידות - החל מן הגמרא והמדרשים והלאה דרך "חובות הלבבות", "מסילת ישרים" ועוד ועוד.

חידושו של רבי ישראל - בהפצת לימוד המוסר בין כל שכבות האוכלוסיה היהודית ובראשן עולם הישיבות והלומדים בליטא, ובהקמת "בתי מוסר" מיוחדים ללימוד המוסר, בהם ילמדו אנשים בעצמם או בקבוצות דברי מוסר - ובראשם אישים דגולים מבין תלמידיו. העיסוק בתיקון המידות ובהתגברות עליהן - היה לחומת מגן בפגי ההשכלה. מאמץ רב השקיע ר' ישראל בדאגה לשיפור התנאים החומריים של בני הישיבה ולהעלות תדמיתם בעיני הבריות ובעיני עצמם - אף זאת כמחסום בפני פיתויי המשכילים שלא חסכו מאמץ למשוך לשורותיהם מבאי בתי המדרש.

ואמנם הוקמו עוד בימיו וע"י תלמידיו הגדולים כמו רבי יצחק בלאזר, רבי שמחה זיסל מקלם, רבי יוסף יוזל מנובהרדוק ועוד, "ישיבות מוסריות" וכוללים לאברכים שרבים רבים נמשכו אליהם והוסיפו יראת שמים, תורה ומוסר.